

Євген Анатолійович Гетьман

Національна академія правових наук України
Харків, Україна

Вікторія Ігорівна Шевердіна

Відділ правового регулювання структурно-технологічного розвитку економіки
Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку
Національної академії правових наук України
Харків, Україна

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВETERANІВ ВІЙНИ: ДОСВІД СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ ТА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Анотація. У даній статті досліджено основні ознаки, що характеризують систему соціального захисту ветеранів війни деяких іноземних держав. Зокрема, розглянуто особливості формування системи соціального забезпечення ветеранів війни в Сполучених Штатах Америки та Великобританії з метою вдосконалення національної системи соціального захисту ветеранів війни в Україні й наближення її до міжнародних стандартів. Проведено порівняльний аналіз між системами соціального забезпечення досліджуваних країн задля виявлення найбільш ефективних інструментів соціального забезпечення ветеранів війни. Дослідження іноземного досвіду державної політики щодо захисту ветеранів дає змогу стверджувати, що є декілька варіантів побудови внутрішньонаціональних систем захисту ветеранів, пріоритетними напрямками яких є: а) впровадження спеціального законодавства, б) створення спеціального державного органу, в) визначення рівня державної соціальної допомоги. Основними напрямками соціального забезпечення є: рівень національного економічного добробуту, повноваження й діяльність громадських благодійних організацій та норми законодавства. Враховуючи, що Україна знаходиться в стані затяжної військової агресії існує необхідність у вдосконаленні законодавства, що регулює питання соціального забезпечення ветеранів війни. Крім того, актуальність наукового дослідження зумовлено стрімким збільшенням кількості осіб, які потребують соціального захисту через військову агресію російської федерації проти України, а відсутність достатнього власного досвіду надає нагального значення вивченню цього питання. Були зроблені певні висновки щодо можливості запозичення досвіду цих країн для вдосконалення системи соціального забезпечення ветеранів війни в Україні в період дії воєнного стану та повоєнний період. На сьогодні політичні, економічні та соціальні вимоги суспільства ставлять перед державою завдання, які потребують невідкладного вирішення та мають важливе значення для забезпечення гідного рівня життя особам, які боронили територіальну цілісність та захищали свою державу.

Ключові слова: соціальне забезпечення, соціальний захист, система соціального захисту, військовослужбовець, ветеран війни, соціальні гарантії, зарубіжні країни, міжнародний досвід.

Yevhen A. Hetman

National Academy of Legal Sciences of Ukraine,
Kharkiv, Ukraine

Viktoriia I. Sheverdina

Department of legal regulation of structural and technological development of the economy
Scientific and Research Institute of Providing Legal
Framework for the Innovative Development
Kharkiv, Ukraine

FORMATION OF THE SYSTEM OF SOCIAL PROTECTION OF WAR VETERANS: THE EXPERIENCE OF THE UNITED STATES OF AMERICA AND GREAT BRITAIN

Abstract. *This article examines the main features characterizing the system of social protection of war veterans in some foreign countries. Namely, the features of the formation of the social security system for war veterans of foreign countries are considered using the experience of the United States of America and Great Britain in order to improve the national system of social security for war veterans in Ukraine and bring it closer to international standards. A comparative analysis was conducted between the social security systems of the studied countries in order to identify the most effective tools of social security for war veterans. The study of foreign experience of state policy regarding the protection of veterans makes it possible to assert that there are several options for building domestic systems for the protection of veterans, the priority directions of which are: a) implementation of special legislation, b) creation of a special state body, c) determination of the level of state social assistance. Unconditional factors of social protection are: the level of national economic well-being, the powers and activities of public charitable organizations, and legislation. Given that Ukraine is in a state of protracted military aggression, there is a need to improve the legislation regulating the issue of social security for war veterans. In addition, this is due to the rapid increase in the number of people who need social protection due to the military aggression of the Russian Federation against Ukraine, and the lack of sufficient own experience gives urgent importance to the study of this issue. Certain conclusions were made regarding the possibility of borrowing the experience of these countries to improve the social security system of war veterans in Ukraine during the period of martial law and in the post-war period. Today, the political, economic, and social demands of society pose tasks to the state that require urgent solutions and are important for ensuring a decent standard of living for those who defended territorial integrity and defended their state.*

Keywords: *social security, social protection, social protection system, military serviceman, war veteran, social guarantees, international experience.*

ВСТУП

Соціальний захист населення є одним із основних обов'язків держави. Ветерани війни як в Україні, так і за кордоном належать до особливої соціальної верстви населення та підлягають особливому захисту з боку держави. Питанням соціаль-

ного захисту незахищених верств населення займається не тільки держава, а й різноманітні міжнародні та міжурядові організації. Адже саме ветерани війни заслуговують на суспільну повагу, яка має, окрім людської цінності, ще й ідеологічну [1].

Сьогодні в Україні відбувається стрімкий процес розбудови системи соціального захисту військовослужбовців і ветеранів війни, оновлюється законодавча база, інституційне забезпечення та запроваджуються міжнародні стандарти задля досягнення високого рівня обороноздатності держави. Однак дієвої моделі соціального захисту учасників бойових дій та ветеранів війни за роки незалежності так і не вдалося сформувати [2]. Тому проблема створення ефективної системи соціального захисту ветеранів війни на сьогодні є предметом підвищеної уваги науковців. Актуальність даної проблематики полягає в необхідності всебічного вивчення та вдосконалення системи соціального забезпечення ветеранів війни, що є важливим аспектом для розвитку соціальної політики держави, яка знаходиться у стані війни. У таких реаліях соціальний захист осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність держави являється дієвим інструментом та мотивацією для осіб, які беруть участь у захисті та збереженні територіальної цілісності держави. Рівень соціальної захищеності ветеранів війни впливає на створення належних умов для забезпечення для них гідного рівня проживання, здоров'я, освіти та роботи, визначає рівень поваги від держави для осіб, які ризикуючи власним життям боронили нашу країну.

Для повноти дослідження варто зазначити, що проблемі соціального захисту військовослужбовців та ветеранів війни присвячено низку дисертаційних робіт. Також окремі загальнотеоретичні аспекти щодо соціального захисту учасників бойових дій та практичності механізмів реалізації соціальної політики в контексті соціального захисту населення у своїх наукових працях розглядали Н. Болотіна, Н. Вапнярчук, О. Васильєва, А. Дегтяр, О. Жадан, Т. Кагановська, О. Крутій, Л. М. Новак-Каляєва, В. Скуратівський, Н. Стагівка, О. Шкуропатський, О. Щербініна та ін.

Метою дослідження є опрацювання іноземного досвіду щодо формування системи соціального захисту ветеранів війни та визначення основних суб'єктів реалізації соціальної політики в державі; дослідження законодавчих і практичних аспектів забезпечення іноземними державами соціальної захищеності ветеранів війни; та можливостей запозичення дієвих механізмів щодо забезпечення ветеранів війни в Україні всіма необхідними та гарантованими державою потребами для даної категорії осіб.

1. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Методологічною основою роботи стало застосування сукупності загальнотеоретичних методів і прийомів наукового пізнання, використання яких дозволило сформувати цілісне та комплексне уявлення про систему соціального забезпечен-

ня ветеранів війни в деяких іноземних країнах та розглянути особливості її формування та функціонування. Найбільш ефективним методом дослідження представленої тематики є порівняльний аналіз. Для цього було проаналізовано систему соціального забезпечення ветеранів війни США та Великобританії.

Так, за допомогою методу порівняльного аналізу було зроблено висновки щодо позитивних і негативних рис, притаманних системам соціального забезпечення США та Великобританії, а також щодо механізму формування дієвої системи соціального забезпечення ветеранів війни. Крім того, були використані методи абстрагування й узагальнення, дедуктивний та індуктивний, структурно-функціональний та формально-логічний, які дали змогу опрацювати наукові джерела, а також сприяли формуванню змісту наукової авторської позиції згідно з поставленим авторським завданням. Зазначені методи застосовувались у взаємозв'язку та взаємозалежності, що обумовило всебічність, повноту й об'єктивність отриманих наукових результатів. Додатково в процесі дослідження використані теоретичні положення, розроблені в галузях теорії права, трудового права та права соціального забезпечення.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Недостатність власного досвіду в подоланні наслідків для учасників бойових дій та збройних конфліктів актуалізує наукові дослідження з вивчення системи соціального забезпечення ветеранів війни. Аналіз іноземного досвіду надасть можливість удосконалити національну систему соціального забезпечення, враховуючи економічні, політичні та інші реалії України. Наразі не вирішеними залишаються низка питань, а саме: невідповідність законодавства актуальним викликам, відсутність чіткої функціональної взаємодії органів публічної влади; бездіяльність наявної системи соціального захисту; низька ефективність державних пілг; недостатня поінформованість ветеранів; брак фінансових ресурсів; слабкий зворотній зв'язок влади з громадськими організаціями ветеранів та наявність соціальної напруженості. Тож запозичення позитивного досвіду може бути вирішальним інструментом для вирішення питань соціального захисту ветеранів війни в Україні.

У 2020 році Україна отримала статус стратегічного партнера Північноатлантичного альянсу (далі – НАТО), а у 2022 році – країни-кандидата на вступ до Європейського Союзу (далі – ЄС). Шляхом глибоких соціально-економічних реформ і вдосконалення державної політики в ключових сферах суспільного життя здійснюється реалізація поставлених цілей та наближення до міжнародних стандартів. Міжнародна співпраця надає можливість отримання Україною досвіду у вирішенні багатьох важливих питань та є однією зі складових розвитку публічної політики. Запровадження досвіду держав Європейського Союзу та членів НАТО щодо соціального захисту військовослужбовців є одним із пріоритетів взаємодії з Альянсом та розвитку державної політики [3].

Політика соціального захисту ветеранів, а саме осіб, які були учасниками бойових дій у розвинених країнах відноситься до пріоритетного напрямку в державному управлінні. Ветерани визнаються суспільством як носії високих цінностей: патріотизму, честі, відваги й любові до Батьківщини. Сполучені Штати Америки (далі – США) та Великобританія відносяться до країн, які досягли високого рівня соціального захисту ветеранів та здатні забезпечувати конкурентоспроможність військової служби, вони мають ефективні нормативно-правові, організаційні, фінансові, інформаційні, комунікативні та інші механізми, які змінюються й удосконалюються відповідно до мінливих умов життя і внутрішньої ситуації в країні та світі. Аналізуючи досвід США та Великобританії можна виділити основні напрями їх діяльності у сфері соціального захисту ветеранів [4].

Сполучені Штати Америки мають одну з найбільш комплексних систем допомоги ветеранам. Ще в XVI ст. солдатам-інвалідам надавали медичну допомогу й підтримку, пізніше, в XVII ст., інвалідам війни почали виплачувати пенсії, а у XVIII–XIX ст. – національну програму допомоги ветеранам було розширено для їх сімей. Адміністрація ветеранів яка була створена для «консолідації та координації діяльності уряду та направлена на ветеранів війни». Після проведення модернізації адміністрації ветеранів було створено Міністерство у справах ветеранів США, яке є державним органом виконавчої влади США. У межах своєї компетенції Міністерство у справах ветеранів США діє спільно з Міністерством оборони й Міністерством охорони здоров'я та соціального забезпечення США у сфері соціального захисту ветеранів військової служби та членів їх сімей. До роботи також залучаються Міністерство національної безпеки, Міністерство праці та інші урядові й неурядові структури США. Основною функцією Міністерства у справах ветеранів США є підтримка ветеранів шляхом надання певних пільг, послуг і реалізації соціальних програм. Послуги та пільги надаються через державну систему закладів [5]. До складу Міністерства США входять такі основні департаменти та адміністрації, а саме: адміністрація з питань медичного забезпечення, адміністрація з питань пільг і привілеїв та адміністрація у похоронних справах та з питань утримання місць поховання ветеранів військової служби [6].

Варто відзначити, що окремого закону, який визначає соціально-правовий захист ветеранів на зразок Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», у США немає. Військові закони, ухвалені конгресом, містять загальні положення з питань військового будівництва, деталізовані актами Президента та органами військового управління. Найбільш детально соціально-правовий статус ветеранів США регулюється статутами, постановами, положеннями та іншими нормативно-правовими актами. Загальні положення про соціально-правовий статус військовослужбовців, їх пенсійне забезпечення викладено у Кодексі законів США. Також існують різні судові й позасудові інститути, які забезпечують захист соціальних прав і свобод військовослужбовців [7].

До основних напрямів діяльності Міністерства у справах ветеранів США належить: пенсійне забезпечення, страхування життя, професійна реабілітація та зайнятість, медична реабілітація та догляд, оформлення іпотечних кредитів (позики на житло), інші пільги та допомоги (при втраті працездатності, втраті годувальника, виплати при похованні та ін.). Допомога та пільги ветеранам війни надаються в матеріальній (виплати допомоги по інвалідності, з безробіття, пільги на медичне обслуговування, страхування життя, надання кредитів та позик і інші виплати) і нематеріальній (отримання освіти та працевлаштування, надання психотерапевтичної допомоги, організація похорону та ін.) формах. Зазначені види матеріального забезпечення затверджуються конгресом США та можуть змінюватися у зв'язку з інфляцією [8].

У США реалізується понад 100 федеральних і відомчих програм за такими напрямками: інформаційне забезпечення ветеранів (Мережа ветеранів), пільгове забезпечення сімей ветеранів, кар'єра та зайнятість, забезпечення житлом та скорочення числа бездомних ветеранів, соціальна реабілітація інвалідів, освіта й навчання, медична допомога, психологічне здоров'я (посттравматичний стресовий розлад), підтримка ветеранських меншин, адаптивні спортивні заходи та ін. Програми страхування життя забезпечують військовослужбовців та їхні сім'ї загальнодоступним страхуванням життя, а також страхуванням від професійних травм. Потрібно відзначити, що в США велику увагу приділяють соціально-психологічній адаптації ветеранів, а саме створюються мережі реабілітаційних центрів, у яких надається допомога ветеранам з психологічними захворюваннями, отриманими внаслідок перебування у зонах бойових дій. У цілому реалізація соціального захисту ветеранів США сприяє високій популярності та перспективності служби в збройних силах США [9].

Не менш ефективна система соціального захисту військовослужбовців функціонує у Великобританії, яка формувалася за роки багатовікової історії. Уряд Великобританії проводить заходи щодо підтримки популярності та престижу військової служби з метою залучення добровольців до укладання контрактів. Виконавчим державним органом, який відповідає за пенсійне та соціальне забезпечення ветеранів і членів їх сімей, є Міністерство оборони, а саме – підрозділ ветеранів Великобританії. Основна його функція – підтримка та допомога ветеранам, надання пенсійного забезпечення та компенсацій. До складу підрозділу входить Служба захисту ветеранів, яка надає підтримку ветеранам. Крім Міністерства оборони, наданням соціального захисту ветеранам займаються Міністерство охорони здоров'я, Міністерство освіти та громадські організації [10].

Основні пільги ветеранам надаються в рамках таких соціальних програм: програми компенсації військовослужбовцям, програми пенсійного забезпечення інвалідів війни, програми пенсійного забезпечення вдов та вдівців військовослужбовців, які загинули на війні, програми пенсійного забезпечення учасників бойових дій. Відповідно до програми компенсації військовослужбовцям

Великобританії надається компенсація за будь-яку травму, хворобу або смерть унаслідок військової служби. Відповідно до програми пенсійного забезпечення учасників бойових дій компенсація надається за будь-яку травму, хворобу або смерть унаслідок участі в бойових діях. Відповідно до програми пенсійного забезпечення вдів та вдівців передбачається виплата коштів удовам і вдівцям військовослужбовців, які загинули в ході бойових дій, перебуваючи на службі в збройних силах [11].

На відміну від США, Міністерство оборони Великобританії немає підрозділів, які займаються професійною перепідготовкою військовослужбовців, звільнених у запас чи відставку. Для цього запроваджена Державна система перепідготовки кадрів, що входить до складу Міністерства освіти Великобританії. Також вагому роль у цьому та інших питаннях забезпечення військовослужбовців відіграють громадські організації. Велику увагу Міністерство оборони Великобританії приділяє вирішенню житлових питань ветеранів, надаючи пільгові умови на покупку власного житла після звільнення зі служби. Також ветеран і члени сім'ї мають право на безкоштовне медичне обслуговування, безоплатне забезпечення в деяких випадках медикаментами та санаторно-курортне лікування (у разі інвалідності тощо) [12].

Міжнародні механізми формування й реалізації політики соціального захисту ветеранів весь час оновлюються й змінюються. Втім існує низка спільних рис політик розвинених країн щодо соціального захисту ветеранів, а саме: наявність специфічного виконавчого органу; ефективна інформаційна система, високий рівень комунікацій і зворотного зв'язку; наявність механізмів соціального й медичного страхування; високий рівень матеріальної (грошові виплати, пенсійне забезпечення, позики тощо) і нематеріальної (медичної, психологічної реабілітації та соціальної адаптації) підтримки. Також слід зазначити, що в багатьох зарубіжних країнах велику увагу приділяють іміджу й престижу військової служби [13].

ВИСНОВКИ

Опрацювання досвіду США та Великобританії з формування системи соціального захисту ветеранів (учасників бойових дій) дозволяє визначити основні суб'єкти реалізації соціальної політики та основні напрями їх діяльності, щодо соціального забезпечення ветеранів війни в цих країнах. Установлено, що зазначені країни застосовують ефективні нормативно-правові, організаційні, фінансові, інформаційні, комунікативні та інші механізми реалізації політики соціального захисту. Особливу увагу уряди країн приділяють формуванню престижності військової служби, поваги до армії з боку населення, належному забезпеченню соціально-економічних прав і гарантій учасникам і ветеранам бойових дій, їх медичній реабілітації, соціальній і професійній адаптації, поліпшенню житлових умов. Взагалі військове законодавство та пільгове забезпечення постійно оновлюється

відповідно до викликів сучасності та потреб ветеранів. Варто відмітити високий рівень ефективності механізмів реалізації політики соціального захисту США та Великобританії, перевагою цих механізмів є налагодженість комунікацій і результативність заходів соціального захисту учасників бойових дій, що дає змогу ветеранам бути обізнаними щодо гарантованого їх державного забезпечення.

Соціальна політика захисту громадян та незахищених верств населення є одним із пріоритетних завдань публічної політики держави. Ветерани війни сьогодні належать до осіб, які потребують додаткової опіки та пільгових умов із боку держави на законодавчому, фінансовому й соціальному рівнях. Визначенню соціальної політики присвячено чимало праць сучасних дослідників. Соціальна політика держави розуміється як здійснення різноманітних заходів із боку держави та організацій, що спрямовані на підвищення добробуту й соціального рівня населення, а точніше, незахищених його верств. Можна зробити висновок, що стратегічний рівень відновлення України має передбачити ряд комплексних рішень, спрямованих на вдосконалення системи державної підтримки ветеранів, її модернізацію та вирішення питання доступності та прозорості під час отримання гарантованих пільг та послуг. Нині в Україні активно публікуються матеріали, які стосуються програм підтримки ветеранів, зокрема їх соціального аспекту в інших країнах. Крім того, сприяння закріпленню суспільної поваги до ветеранів та державна підтримка ветеранів повинна перейти від пільг до послуг, які забезпечували б реінтеграцію та збільшення добробуту ветерана, а також забезпечити участь родини ветерана в процесі реінтеграції до мирного життя. Вивчення практик соціального захисту ветеранів даних держав доводить можливість застосування окремих напрацювань в Україні. Основними для вдосконалення державної політики соціального захисту ветеранів на сьогодні залишається: необхідність запровадження дієвої системи звітності й інформування; налагодження комунікативної взаємодії між органами влади та інститутами громадянського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Воробйова Г. В. Актуальні проблеми міжнародних відносин та безпеки. *Актуальні проблеми політики*. 2021. Вип. 68. URL: http://app.nuoua.od.ua/archive/68_2021/16.pdf
- [2] Аналітичний звіт. Стан виконання бюджетних програм з питань соціального захисту учасників війни України проти російської агресії. *Юридична сотня*. URL: <https://legal100.org.ua/wpcontent/uploads/2018/06/budjetu-2018.pdf>
- [3] Гордієнко Є. П. Зарубіжний досвід в організації системи соціального захисту учасників бойових дій. *Теорія і практика публічного управління та адміністрування у XXI сторіччі* : матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 30 листоп. 2018 р.). URL: <http://academy.gov.ua/pages/dop/198/files/9e0c6916-89d9-4e68-bae07122d804a470.pdf>
- [4] Про Річну національну програму під егідою Комісії Україна – НАТО на 2019 рік : Указ Президента від 10.04.2019 № 117/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117/2019#Text>

- [5] Стратегія Міжнародної організації праці. Соціальне забезпечення для всіх: розбудова мінімальних рівнів соціального захисту та всеосяжних систем соціального забезпечення: узагальнений виклад. Міжнародна організація праці, Бюро МОП для країн Центральної та Східної Європи. Будапешт: МОП, 2013. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-budapest/documents/publication/wcms_233233.pdf
- [6] Official website of the U. S. Department of Veterans Affairs. URL: <https://www.va.gov/>
- [7] The Encyclopedia Americana. Complete in thirty volumes. New York, 1973. URL: <https://www.va.gov/>
- [8] Інформаційна довідка щодо функціонування у різних державах міністерств у справах ветеранів / Українська спілка ветеранів Афганістану. URL: <http://www.usva.org.ua>
- [9] Горбенко С. В., Хома В. В., Шпанчук Г. В. Досвід адаптації військовослужбовців до цивільного життя в США. *Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних сил*. 2014. №2. С. 42–44.
- [10] Official website of Ministry of Defence United Kingdom. MOD National and Official Statistics by topic. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/mod-national-and-officialstatistics-by-topic/mod-national-and-official-statistics-by-topic>
- [11] Official website Part of Ministry of Defence United Kingdom, Veterans UK. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/veterans-uk#content>
- [12] Functional Organization Manual. Description of Organization structure, missions, functions, task, and authorities. URL: <https://www.va.gov/FOM-5-Final-July-2019.pdf>
- [13] Гордієнко Є. П., Статівка Н. В. Особливості формування моделі активної політики соціального захисту учасників бойових дій в Україні. *Країні практики публічного управління: міжнародний досвід* : зб. тез Міжнар. наук. конф. (м. Рига, Латвія, 16–17 лип. 2021 р.). С. 59–61.

REFERENCES

- [1] Vorobyova, H. V. (2021). Actual problems of international relations and security. *Actual problems of politics*, 68. Retrieved from http://app.nuoua.od.ua/archive/68_2021/16.pdf
- [2] *Analytical report. The state of implementation of budget programs for social protection of participants in the war of Ukraine against Russian aggression. Legal hundred*. Retrieved from <https://legal100.org.ua/wpcontent/uploads/2018/06/budjetu-2018.pdf>
- [3] Gordienko, E. P. (2018, November 30). Foreign experience in the organization of the system of social protection of combatants. *Theory and practice of public management and administration in the 21st century*: materials of the First All-Ukrainian Science-Practice Conference. Kyiv. Retrieved from <http://academy.gov.ua/pages/dop/198/files/9e0c6916-89d9-4e68-bae07122d804a470.pdf>
- [4] About the Annual National Program under the auspices of the Ukraine-NATO Commission for 2019: Presidential Decree (2019, April). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117/2019#Text>
- [5] Strategy of the International Labor Organization. Social Security for All: Building Minimum Levels of Social Protection and Comprehensive Social Security Systems: An Overview. International Labor Organization, ILO Bureau for the countries of Central and Eastern Europe. Budapest: ILO, 2013. Retrieved from https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-budapest/documents/publication/wcms_233233.pdf

- [6] Official website of the U. S. Department of Veterans Affairs. Retrieved from <https://www.va.gov/>
- [7] *The Encyclopedia Americana. Complete in thirty volumes.* (1973). New York. Retrieved from <https://www.va.gov/>
- [8] *Information certificate on the functioning of ministries of veterans' affairs in different states.* Ukrainian Union of Veterans of Afghanistan. Retrieved from: <http://www.usva.org.ua>
- [9] Horbenko, S. V., Homa, V. V., & Shpanchuk, G. V. (2014). Experience of adaptation of servicemen to civilian life in the USA. *Collection of scientific works of Kharkiv Air Force University*, 2, 42–44.
- [10] Official website of the Ministry of Defense of the United Kingdom. MOD National and Official Statistics by topic. Retrieved from <https://www.gov.uk/government/publications/mod-national-and-officialstatistics-by-topic/mod-national-and-official-statistics-by-topic>
- [11] Official website Part of Ministry of Defense United Kingdom, Veterans UK. Retrieved from <https://www.gov.uk/government/organisations/veterans-uk#content>
- [12] Functional Organization Manual. Description of organizational structure, missions, functions, tasks, and authorities. Retrieved from <https://www.va.gov/FOM-5-Final-July-2019.pdf>
- [13] Gordienko, E. P., & Stativka, N. V. (2021, July). Peculiarities of forming a model of an active policy of social protection of combatants in Ukraine. *Best practices of public administration: international experience: coll. theses International of science conference.* (pp. 59–61). Riga, Latvia.

Євген Анатолійович Гетьман

Доктор юридичних наук, професор

Головний учений секретар

Член-кореспондент Національної академії правових наук України

Національна академія правових наук України

61024, вул. Пушкінська, 70, Харків, Україна

Yevhen A. Hetman

Doctor of Legal Science, Professor

Chief Scientific Secretary

Corresponding Member National Academy of Legal Sciences of Ukraine

National Academy of Legal Sciences of Ukraine

61024, 70 Pushkinska St., Kharkiv, Ukraine

Вікторія Ігорівна Швердіна

Кандидат юридичних наук

Старший науковий співробітник

Відділу правового регулювання структурно-технологічного розвитку економіки

Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку

Національної академії правових наук України

61002, вул. Чернишевська, 80, Харків, Україна

Victoria I. Sheverdina

Candidate of Law

Senior Research Associate

Department of legal regulation of structural and technological development of the economy

Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development

61002, Kharkiv, 80 Chernyshevskya Str., Kharkiv, Ukraine

Рекомендоване цитування: Гетьман Є. А., Шевердіна В. І. Формування системи соціального захисту ветеранів війни: досвід Сполучених Штатів Америки та Великобританії. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2024. Том 31. №2. С. 207–217.

Suggested Citation: Hetman, Ye.A., & Sheverdina, V. I. (2024). Formation of the System of Social Protection of War Veterans: the Experience of the United States of America and Great Britain. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 31(2), 207–217.

Стаття надійшла / Submitted: 17/04/2024

Доопрацьовано / Revised: 17/05/2024

Схвалено до друку / Accepted: 27/06/2024